HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Is Indië rijp voor „hooger" onderwijs?

—o—

Er gaan den laatsten tijd verschillende stemmen op, die vragen om hooger onderwijs voor onze koloniën in Azië. Een vereeniging in Oost-Indië stelt zich de bereiking van dat onderwijs ten doel en de leider van het Comité „Indië Weerbaar" heeft in Nederland zijnde voor het denkbeeld van een hoogeschool propaganda trachten te maken.

In het algemeen openbaart zich bij velen een bijzondere haast om aan Indië niet alleen datgene te schenken, wat volgens hun meening te lang onthouden is, maar ook om onderscheidene inrichtingen der Westersche maatschappij op Indischen bodem over te planten, waaronder een hoogeschool of een universiteit. Bij de meer bedachtzamen, al gaat hun sympathie ten volle uit naar het volk, dat ginds aan den evenaar bezig is te evolueeren, komt de vraag op, of de tijd voor het stichten van een hoogeschool reeds aangebroken is, dan wel of op onderwijsgebied nuttiger en noodiger werk te verrichten valt.

Het is moeilijk uit te maken met woorden, of een land rijp is voor hooger onderwijs. Het „ja" van den een heeft evenveel of even weinig bewijskracht als het „neen" van den ander.

Een vage bewering, dat er genoeg „intellectueelen" zijn om de stichting van een hoogeschool mogelijk te maken, is geen bewijs. Mij dunkt, de verslagen over het middelbaar onderwijs in Indië moeten het antwoord geven. Men zal daar toch zeker ook willen vasthouden aan den eisch, dat het bewijs van goed afgelegd eindexamen van een gymnasium of H.B.S. noodig is om de poorten van de *alma mater* te mogen binnentreden. Zou men met minder tevreden zijn, zoo zou het peil van het hooger onderwijs onverbiddelijk dalen, wat toch de bedoeling niet kan wezen.

Het zal dus de vraag zijn, of er een voldoend aantal jongelui zijn met bovenbedoeld diploma, die toegang vragen tot de hoogeschool. Immers gaat het niet aan de oprichting van een hoogeschool in Indië uit te stellen, totdat Insulinde zelf de noodige leerkrachten geven kan. Dat zou gelijk staan met de zaak te verschuiven naar een *zeer* verre toekomst, zonder dat zulks noodig is.

Heeft Indië de benoodigde leeraren niet, dan zoeke men in het moederland of elders; de wetenschap toch is internationaal en we zien in Europa dan ook herhaaldelijk, dat er uitwisseling van professoren plaats vindt.

De leerkrachten zullen wel te vinden wezen; de groote vraag is, of er telken jare een voldoend aantal studenten zich voor de lessen zullen laten inschrijven.

Onderstaand staatje, aangevende het getal der in het eind-examen H.B.S. in Indië geslaagden over de jaren 1911 tot en met 1915 geeft daarop het antwoord.

SCHOOL te	1911		1912		1913		1914		1915 10)		Totaal.	
	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.
Batavia	22	3	26 1)	2	32 3)	5	22 6)	7	12	6	114	23
Semarang	19	1	15 2)	4	10 4)	3	11 7)	—	11	2	66	10
Soerabaja	11	2	13	4	12 5)	4	5 8)	1 9)	12	1	53	12
Bandoeng	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	52	6	54	10	54	12	38	8	35	9	233	45

1) w.o. één Inlander.
2) „ drie Inlanders en één Chinees.
3) „ twee Inlanders.
4) „ één Inlander en twee Chineezen.
5) „ één Inlander.
6) „ één Inlander en één Chinees.
7) „ twee Inlanders en twee Chineezen.
8) „ één Chinees.
9) Chineesche leerlinge.
10) Ontleend aan het Koloniaal Verslag, waar de leerlingen van verschillenden landaard niet afzonderlijk genoemd staan.

In een tijdsverloop van 5 jaren hebben 233 jongens en 45 meisjes de middelbare scholen in Indië verlaten, of gemiddeld per jaar 48 jongens en 9 meisjes, waaronder in de eerste vier jaren van 1911 tot en met 1914 slechts waren 11 Inlandsche en 8 Chineesche leerlingen, onder welke laatste zich één meisje bevond.

De verslagen van het middelbaar onderwijs lichten ons ook ten deele in over den werkkring, die de in het eind-examen geslaagden kozen. Over 1914 werd echter van Semarang geen opgave ontvangen, terwijl bedoelde gegevens voor het eerst in het verslag van 1912 aangetroffen worden.

Dientengevolge loopen de opgaven aangaande de geslaagden van de H.B.S. te Batavia en Soerabaja over de jaren '12, '13 en '14 en aangaande die van de H.B.S. te Semarang over de jaren '12 en '13, zooals uit onderstaand staatje blijkt.

	BATAVIA			SEMARANG			SOERABAJA			Totaal.
	1912	1913	1914	1912	1913	1914	1912	1913	1914	
Tech. Hoogesch. Delft	9	11 + 1 I. + 1 m.	7 + 1 I. + 1 m.	4 + 1 Ch.	4 + 1 m.	Geen opgaaf.	6	6 + 1 I. + 2 m.	—	56
Handelsschool . . .	1	1	1 + 1 m.	—	—		—	—	—	4
Jurist	3	4 + 1 I.	—	—	—		—	1	1 Ch.	10
Arts	1 m.	1	2	—	2 Ch.		—	—	1 Ch. m.	7
Tandarts (Utrecht) . .	—	—	—	1 + 1 m.	—		—	1 m.	—	3
Veearts	—	—	1	—	—		—	—	—	1
Landb.sch. (Wagen.) .	—	—	—	2 + 1 I.	1 I.		1	—	—	5
O.-I. Ambtenaar. . .	1	5	1	1	1		3	1	1	14
Offic. landmacht . .	3	2	2	—	—		2	—	—	9
Zeeofficier	1	—	—	—	—		1	—	—	2
Akte M. O.	—	2 m.	2 m.	—	—		—	—	—	4
Onderwijzeres . . .	—	—	3 m.	3 m.	2 m.		1 m.	—	—	9
Adj.landm. b/h Kadast.	2	2	3	—	—		1	2	1	11
Handel	2 + 1 m.	2	—	—	—		—	—	—	5
In- en Uitvoerrechten.	3	1	—	1 + 2 I.	2		—	1	—	10
Pandhuisdienst . . .	—	—	—	1	—		—	—	—	1
Dienst Staatsspoorw. .	—	—	—	—	—		2 m.	—	—	2
Landb. onderneming .	—	1	—	—	—		—	—	—	1
Volkscredietbank . .	—	1 m.	—	—	—		—	—	—	1
Post- en Telegraafd. .	—	—	1 m.	—	—		—	—	1	2
Cursus idem (Nederl.)	—	—	—	—	—		—	—	1	1
Levensverzeker. Mij. .	—	1 m.	—	—	—		—	—	—	1
Partic. betrekking . .	—	—	—	—	—		—	1 m.	—	1

Veronderstellen we, dat alle in het jaar 1914 te Semarang geslaagden hun studiën voortzetten aan een universiteit, dan komen we over 3 jaren tot een totaal van 45 leerl., die voor hun studie colleges aan een universiteit zouden moeten volgen, benevens 56, die zich lieten inschrijven aan de Techn. H. S., 5 welke de H.L.S. te Wageningen bezochten en één die voor veearts studeerde.

Het geheele aantal dergenen, die hooger of daarmee gelijkstaand onderwijs noodig gehad hebben, bedroeg dus 107 in de jaren 1912 tot en met 1914, of gemiddeld 36 per jaar. Voor dat geringe getal zou een inrichting van hooger onderwijs noodig zijn, waar colleges gegeven werden voor de studie voor arts, jurist, tand- en veearts en O.-I. ambtenaar, terwijl daarnaast een hoogeschool diende te staan voor de technische vakken en voor de landbouwkunde. En dat alles voor een getal van 38 leerlingen per jaar.

Ik geloof niet, dat het de meest ethisch aangelegde of de heetstgebakerde Indische chauvinist in het hoofd zou komen om voor zoo'n luttel aantal studenten zoo omvangrijke inrichtingen voor hooger onderwijs in het leven te willen roepen.

Maar — zoo zal men mij toevoegen — indien er in Indië gelegenheid bestond tot het ontvangen van hooger onderwijs, zoo zouden meerdere ouders hun kinderen de colleges aan een dergelijke inrichting laten volgen, die nu uit geldelijke overwegingen daarvan moeten afzien. Grif geef ik toe, dat dit met een zeker getal bezitters van het einddiploma eener H.B.S. het geval zou wezen; eveneens moeten we erop bedacht zijn, dat over eenige jaren het aantal gediplomeerden stijgen zal, wanneer de in 1915 geopende H.B.S. te Bandoeng leerlingen zal gaan afleveren, maar daar staat tegenover, dat er onder de Europeesche ouders toch ongetwijfeld velen zullen zijn, die — al bestond in Indië een universiteit — hun zoons en dochters toch naar Europa zouden zenden om zich dáár te laven aan de bronnen der wetenschap, er nieuwe, frissche indrukken te ontvangen, er Westersche denkbeelden op te nemen.

Doch zelfs al waren *alle* gedurende vijf jaren in het eind-examen geslaagden gewonnen voor Indisch hooger onderwijs, zoo zou een getal van 288 jongelieden, of 58 studenten per jaar niet voldoende wezen om tot de stichting van een hoogeschool over te gaan.

De doode cijfers duiden levendig aan, dat er in de naaste toekomst voor een universiteit in Indië geen plaats is.

Voor de geleidelijke ontwikkeling van het volk zou ik het een ramp achten, indien te vroeg tot het stichten van een universiteit werd overgegaan. Het gebouw van het onderwijs zou dreigen topzwaar te worden, het zou doen denken aan een kind met een waterhoofd, aan een reus met leemen voeten.

We kunnen met belangstelling en groote ingenomenheid de ontplooiing der krachten en talenten van de Indische volkeren gade slaan en toch waarschuwen tegen overhaasting en aanmanen tot het oefenen van geduld. De ontwikkeling en vooral de opvoeding van een volk van millioenen is geen zaak van enkele jaren, doch van menschenleeftijden.

Op het gebied van opvoeding en ontwikkeling heeft Indië nog zoo ontzettend veel noodig. Het eigenlijke volk verkeert pas in het eerste stadium van ontwikkeling en de millioenen guldens, die een inrichting voor universitair of hooger onderwijs zou verslinden, kunnen zeker nuttiger aangewend worden voor de opvoeding van het dessa-volk, waaraan nog zoo weinig gedaan wordt. De prullerige dessaschooltjes, die slechts als noodmiddel te dulden zijn, mogen al *eenige* kennis aanbrengen, opvoedende kracht *kan* daarvan hoegenaamd niet uitgaan, omdat de onderwijzers, aan de dessa-scholen werkzaam, zelf niet voldoende opgevoed en ontwikkeld zijn om leiders van de jeugd te kunnen wezen!

Laten eenige millioenen gebruikt worden om die schooltjes, waarvoor ieder onbevangen, ernstig onderwijsman de schouders zal ophalen, ten spoedigste om te zetten in z.g. 2e klasse scholen van het oude type voorloopig en men zal aan de Inlandsche bevolking een groote weldaad bewijzen. Opvoedend, ontwikkelend volksonderwijs zal leiden tot verhooging van volkskracht, tot opwekking van volksenergie.

Of ik dan niets zou willen doen om hooger onderwijs onder het bereik van meerderen te brengen?

Zeker, de regeering stelle op ruime schaal beurzen beschikbaar voor leerlingen van de verschillende landaarden om hun studiën in Holland voort te zetten, doch zende alleen degenen uit, die deze onderscheiding werkelijk verdienen, zoowel om hun verstandelijke gaven als om getoonde wilskracht en vastheid van karakter. Ze zorge echter ook voor leiding in het vreemde land, regele vooral aanstonds de positie, die de afgestudeerden in Indië zullen innemen, en toone zich daarbij van een vrijzinnigen geest doordrongen. Wel zijn de resultaten van de in Nederland studeerende Indische jongelui, over het geheel genomen, niet schitterend, maar men bedenke, dat er ook niet voldoende onderzocht is, of de naar Nederland gezondenen daarvoor wel geschikt waren. De regeering zij omzichtig met het verleenen van steun. Indië heeft degelijke, stoere werkers hard noodig: schreeuwers zijn er voldoende.

Daarnaast breide de regeering het aantal inrich-

tingen van M.O. gestadig en naar een vast plan uit, al naar de behoefte zich doet gevoelen, om zoo den weg te effenen, die ten slotte voeren moet, na een groot aantal jaren tot de oprichting van instituten voor hooger onderwijs.

Met vermijding van alle overhaasting, zij de regeering — en niet minder de volksvertegenwoordiging — gedachtig aan den bekenden onderwijskundigen stelregel: niet het *vele* is goed, maar het *goede* is veel.

J. C. H.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Een aanklacht.

Zooals bekend is hebben de Bataviasche exporteurs een protestmeeting gehouden in verband met het ontbreken van alle verbinding van Nederland met Indië.

De *Sumatra-Post* richt in een artikeltje onder den titel „Een aanklacht”, scherpe verwijten tot de groote scheepvaartmaatschappijen en particuliere ondernemingen.

Ze schrijft o.a.: „Nadat de groote scheepvaartmaatschappijen meer dan twee jaar lang alléén met het eigenbelang hebben gerekend, nadat ze de vrachtprijzen tot een ongekende en niet te billijken hoogte opgevoerd en de passagiers op alle mogelijke wijze gedupeerd hebben, nadat alles is gedaan om zoowel hier als in het moederland in discrediet te geraken, gaan de Bataviasche exporteurs tot een protest-meeting besluiten.”

Het blad verwacht geen gevolg daarvan, daar de scheepvaartmaatschappijen, die, terwijl Engelsche booten de verbinding tusschen Nederland en zijn koloniën onderhouden, haar grootste vaartuigen aan den ketting leggen, zich van welke protestbeweging ook niets zullen aantrekken, en zullen voortgaan met het vergaren van zoete oorlogswinstjes.

„De verbindingslijnen tusschen Nederland en zijn koloniën, die beiden in zoo velerlei opzicht van elkander afhankelijk zijn — men denke eens na over het feit, dat in onze nabijheid de rijkste oliebron van heel Indië is aangeboord en de oliekan van de Nederlandsche huisvrouw al vele maanden lang ledig in den hoek ligt — ze zijn in handen van particulieren, die niets verstaan van de grootheid der eendrachtigheid in een tijd, die alle verhoudingen in de wereld ondersteboven gekeerd heeft, van tallooze naties de strakspanning van elken levensspier vereischt om staande te blijven.”

Klein in hun zorg voor de eigen brandkast, verbreken ze den band tusschen ons en onze familieleden in het Westen.

Misbruik makend van een toestand, die ons weerloos aan haar overlevert, hebben de maatschappijen door haar daden, waaraan elk nationaal sentiment ontbreekt, zich volkomen geplaatst buiten de gemeenschap, die in haar isolement dacht te kunnen vertrouwen op wie in normale omstandigheden zooveel gehechtheidsphrasen te uiten wisten.

En de regeering heeft den breeden blik en den durf en de doortastendheid om in te grijpen gemist. Wat heeft de klaagzang van een handjevol exporteurs, wat „het stille gemok, het luid geschetter tegen de brute machtsuitbuiting van de Nederlandsche scheepvaartmaatschappijen”, indien de hoogste macht in den lande onwillig blijft om te doen hetgeen haar als een plicht kan worden aangerekend?

„Andere landen, waar de maatschappijen wel nationale aspiraties ontwikkelden, hebben zelfs ten slotte nog moeten zwichten voor den eisch van de regeering: uw schepen aan òns. Nederland eischte slechts met een beroep op de wet, waar het de directe voedselvoorziening van het eigen huis betrof. Ten aanzien van het verre Indië, waar de producten te rotten liggen, de levensstandaard met den dag stijgt, de zieken zóó lang moeten blijven tot zij eindelijk, scheepsgelegenheid vindend, onder weg den laatsten adem uitblazen, ten opzichte van Indië heeft men niets gedaan, doet men niets en zàl men niets doen.”

Dono-Rodjo of Vorstinnegift.

Dr. B e r v o e t s heeft in de Indische pers een artikel geschreven onder den titel van Dono-Rodjo, waaraan we een en ander ontleenen.

In de laatste maanden van 1908 gingen op voorstel van een centraal damescomité in Batavia inteekenlijsten rond om bij de toen verwachte blijde gebeurtenis aan H. M. de Koningin een bewijs van verknochtheid en hulde aan te bieden. De Koningin gaf als haar wensch te kennen, dat de huldeblijksgelden aangewend zouden worden voor een doel van algemeen nut voor Ned. Oost-Indië. Met volle instemming en sympathie van H. M. werden de gelden bestemd tot bestrijding van de lepra in Ned.-Indië, en werd aan D r. B e r v o e t s opgedragen den grond te leggen voor het stichten van de eerste melaatschenkolonie op Java.

Vandaar dat de stichting den welluidenden naam draagt van *Dono-Rodjo*, een naam haar gegeven op voorstel van den regent van Japara, r. m. t. a. K o e s o e m o O e t o y o.

Ten einde de bestrijding van de melaatschheid zoo algemeen mogelijk te doen zijn en alle leprozen in geheel Indië in de toekomst te kunnen bereiken, werd opgericht de Vereeniging „Het Oranje Kruis”, Nationale Bond ter bestrijding der melaatschheid, die zich ten doel stelt om bijdragen te verzamelen ten einde in den geheelen Oost-Indischen Archipel bestaande leproserieën te helpen verbeteren en uitbreiden, dan wel steun te verleenen bij het in het leven roepen van nieuwe ziekenhuizen voor melaatschen.

Tweeërlei doel staat daarbij voor oogen: ten eerste om door afzondering der zieken het besmettingsgevaar voor de gezonden meer en meer te verminderen, en misschien eindelijk te doen verdwijnen, en ten tweede om het lot der geïsoleerde zieken zoo dragelijk mogelijk te maken, alles aan te wenden tot verzachting van het lijden, tot bemoediging en vertroosting en kan het zijn tot genezing.

De moederstichting of modelinrichting Dono Rodjo, aangewezen om uitsluitend Javaansch sprekende Inlanders op te nemen, ligt op den vasten wal, vlak ten zuiden van het kleine vuurtoreneilandje *Mandelika*, in de afd. *Pati*. Het gouvernement heeft daar een terrein van bijna 200 bouw afgestaan voor de inrichting, die in haar tegenwoordigen vorm bestaat uit 10 paviljoens, plaats biedende voor minstens 150 en hoogstens 180 lijders.

„Het terrein is zoo ruim genomen, omdat als einddoel gesteld is, dat Dono Rodjo in verloop van tijd plaats zal kunnen bieden aan al de Javaansch sprekende Inlanders, lijdende aan melaatschheid, zoodat op ettelijke honderden gerekend moet worden; voorts zullen patiënten met hun gezin op Dono Rodjo kunnen worden opgenomen en eindelijk moest er voor gezorgd worden, dat akkergrond beschikbaar is voor aanplant van allerlei gewassen, voor rijstvelden en tuinbouw, om aan de bewoners, die daartoe in staat zijn, gelegenheid te verschaffen tot aangenamen arbeid en heilzame verstrooiing.”

Het plan bestaat om allereerst op West-Java voor de Soendaneezen en op Oost-Java of Madoera voor de Madoereezen dergelijke inrichtingen tot stand te brengen. In Bantam worden reeds pogingen aangewend om een geschikt terrein te vinden.

Door allerlei omstandigheden, w. o. ook de oorlog genoemd moet worden, werd de opening van Dono Rodjo vertraagd.

In de eerste maanden van 1916 werden alle zeilen bijgezet om op Prinsessedag de stichting te kunnen inwijden.

30 April 1916 was een heerlijk mooie dag. Het terrein in de omgeving der tien aardig gelegen paviljoens was met wapperende vlaggen en lange oranje wimpels versierd en maakte een prettigen indruk. De verschillende Javaansche gasten kwamen in groepjes aan en onderhielden zich onderling, totdat ze tegen 9 uur samengeroepen werden in een der paviljoens, waar Dr. B e r v o e t s hun het gewichtige van de samenkomst voor oogen stelde.

„Kostelijk klonken voor en na de inwijdingsrede de liederen door de Javaansche verpleegsters aangeheven en ik kon niet nalaten te hopen, dat wanneer eenmaal daar uitsluitend melaatschen in die omgeving zouden verblijf houden, dat ook dan een opgewekte stemming zou getuigen hoe het lijden des lichaams niet de overhand behoeft te hebben over de stemming des gemoeds.”

Wegens de zeer afgelegen ligging was ten behoeve eener vlotte en vlugge administratie, zoowel als tot spoedige verbinding met het Centraal Zendingsziekenhuis te *Kelet* voor medische aangelegenheden en met het Zendings Hulpziekenhuis te *Margaredja*, van waaruit de proviandeering van Dono Rodjo plaats vindt, een telefonische verbinding met de districtshoofdplaats *Tajoe*, de afdeelingshoofdplaats *Japara*, de ziekenhuizen te *Kelet* en *Margaredja* en meer stations in den omtrek een noodzakelijkheid, waarin in den loop van 1916 voorzien werd.

Nog bleef er een wensch te vervullen over. Voor het vervoer der patiënten was met het oog op be-

smettingsgevaar voor mede-reizigers een ambulancewagon zeer gewenscht. In de werkplaatsen te *Madioen* werd een dergelijke wagon gebouwd, die slaapplaats biedt voor 10 patiënten, een badkamertje bevat, afzonderlijke verblijfplaats voor de begeleidende ziekenverplegers, apotheekje, waschplaats, aanrecht, bergplaatsen voor kleeren, kussens, dekens, enz., eetservies, verbandstoffen en alles wat voor tijdelijke verpleging noodig kan wezen.

De directies der verschillende Spoor- en Tramwegmaatschappijen hebben aan bedoeld rijtuig, kenbaar aan een groot Oranje Kruis, op drie plaatsen op de paneelen tusschen de raampjes aangebracht, vrij vervoer langs haar lijnen toegestaan, in het belang der volksgezondheid op Java en ter wille van de menschlievende bedoelingen.

Ned.-Indische Scheepvaartbelangen.

In de *Preangerbode* brengt *L. S.* in herinnering de stranding van het gouv.-stoomschip „Raaf" op het breede kustrif van *Poeloe Satanga*, gelegen in het Zuidelijke vaarwater naar *Makassar*.

Zooals het gebruik is bij scheepsrampen, moest naar de oorzaak dezer stranding een onderzoek worden ingesteld, waartoe een commissie benoemd werd, bestaande uit een kapt.-luitenant ter zee, den havenmeester te Soerabaja en een tijd. wd. adjunct-inspecteur van scheepvaart. De samenstelling van deze commissie wordt door *L. S.* gewraakt, daar van de leden slechts de eerstgenoemde geruimen tijd een zelfstandig commando gevoerd zal hebben, wat toch noodig is om een oordeel te kunnen uitspreken over de bevelvoering van den gezaghebber bij scheepsrampen. Alleen mannen van de praktijk, varende kapiteins dus, kunnen zich geheel in de plaats van den gezagvoerder denken, alleen aan hun oordeel kan waarde gehecht worden. „Een uitspraak getoetst aan een onderzoek, door zulke menschen geleid, naar volle bekwaamheid en verantwoordelijkheid, zal alleen het rechtsgevoel van betrokkenen en publiek volkomen vermogen te bevredigen."

Na de stranding van het s.s. „Tjimahi" der J.-C.-J.-lijn werd een commissie benoemd, waarin d r i e n i e t-v a r e n d e l e d e n zitting hadden met weinig of geen praktijk op het gebied van zelfstandige navigatie. Opmerkelijk was het, dat door de t w e e v a r e n d e leden, al werd door de meerderheid ten nadeele van den gezagvoerder beslist, op enkele cardinale punten een heel wat milder oordeel geveld werd dan door de overige leden. Talrijk waren toen de stemmen, die instemming betuigden met de brochure van den heer L a p, waarin de argumenten, die tot bovenstaande uitspraak geleid hadden, werden ontzenuwd.

In Indië wordt dringend de behoefte gevoeld aan een instituut op dit gebied, zooals dat in Holland en ook in het buitenland bestaat, een Raad voor de Scheepvaart, die op voorstel van den Hoofdinspecteur van Scheepvaart elke scheepsramp onderzoekt of beoordeelt.

Deze raad bestaat in Nederland uit een voorzitter (doctor in de rechtswetenschappen) en vier gewone leden, n.l. twee marine-officieren en twee gezagvoerders ter koopvaardij en voorts nog uit 12 buitengewone leden, t.w. drie gezagvoerders, drie reeders, drie scheepsbouwkundigen, één electrotechnicus, één werktuigkundige en één machinist, welke laatsten zitting nemen naar gelang het te behandelen geval hun tegenwoordigheid wenschelijk maakt.

Moge door het minder plaats hebben van scheepsrampen in den archipel dan in Europa, een zoo uitgebreid lichaam vooralsnog niet noodig worden geacht, toch klemt de behoefte aan een vast instituut steeds meer en meer door de zich voortdurend uitbreidende koopvaardijvloot.

Een Raad voor de scheepvaart dus, waarmee geen depreciatie beoogd wordt van al hetgeen thans reeds door de scheepvaart-inspectie verricht wordt.

Doch in het belang van de scheepvaart in 't algemeen en ter beveiliging van de opvarenden dient nog meer gedaan te worden.

Men breide zoo noodig het corps der scheepvaartinspectieambtenaren uit, „vervange de van vele leemten voorziene huidige Ned.-Ind. Stoomvaart-ordonnantie door een doelmatige schippers- en schepenwet en stelle aan de hand daarvan in, een op Hollandsche leest geschoeide Scheepvaart-inspectie met bijbehoorenden Raad voor de Scheepvaart, en deze kolonie zal een instituut rijker geworden zijn, waaraan de vitale belangen onzer scheepvaart, waarmede die van handel en industrie hier te lande steeds zoo nauw verbonden zullen zijn, reeds lang dringend behoefte gevoelen."

Suriname.

Als no. 2 van de uitgaven van het „*Instituut voor Economische Geschriften*" verscheen bij Nijgh en van Ditmar's uitgevers-mij., Rotterdam, „*Het Bankwezen in Nederlandsch West-Indië*", door G. J. F a b i u s.

In „*De Economist*" van 1913 (Mei en Augustus tot December) was van de hand van Mr. F a b i u s een uitvoerige studie verschenen over de Curaçaosche Bank, in „*De Economist*" van April 1915 een artikel over „*Het muntstelsel op onze Bovenwindsche Antillen*. Van de hand van denzelfden schrijver is ook het artikel *Muntwezen* in de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*".

Het getuigt van de toenemende belangstelling in de West-Indische koloniën, dat het Dagelijksch Bestuur van bovengenoemd Instituut een plaats in zijn publicatiën beschikbaar stelde voor een overzicht van het bankwezen in Nederlandsch West-Indië, en allen, die belangstellen in deze koloniën, zullen Mr. F a b i u s dankbaar zijn voor het samenstellen van hetgeen hij met te groote bescheidenheid in een voorwoord een „overzicht" noemt. De schrijver bepaalt zich immers niet tot een geschiedenis van het bank- en muntwezen, maar geeft een oplossing aan de hand, die door haar eenvoud de vraag doet rijzen: waarom heeft men daar niet eerder aan gedacht?

De oplossing is n.l. deze: De Nederlandsche Bank trede in Suriname en in de kolonie Curaçao als circulatiebank op en wel met uitsluiting van andere instellingen. „De afstand — aldus de schrijver op blz. 48 — behoeft daartegen geen bezwaar te vormen. Dat Suriname en Curaçao tot het economisch gebied van De Nederlandsche Bank behooren, is niets vreemder dan dat het een of andere afgelegen eiland in den Indischen Archipel tot het operatieterrein van de Javasche Bank te Batavia behoort. Ook de belangen van het moederland worden niet geschaad. De circulatie in de Westindische koloniën is, bij de Nederlandsche vergeleken, zóó gering, dat de taak van De Nederlandsche Bank niet merkbaar zal worden verzwaard."

Ons weekblad is de plaats niet om verder in te gaan op het hoogst belangrijke geschrift van Mr. F a b i u s. Alleen willen wij de hoop uitspreken, dat de door hem voorgeslagen weg zal worden betreden. Voor Suriname is dit waarschijnlijk niet meer mogelijk. In een der Surinaamsche bladen lazen wij n.l. dat de Gouverneur van den Minister van Koloniën een telegram heeft ontvangen, inhoudende de mededeeling dat een landbouwcredietbank tot stand is gekomen. Vermoedelijk zal daarnaast de Surinaamsche Bank als circulatiebank blijven bestaan.

* * *

Uit Suriname zijn ons toegezonden aflevering 1 en 2 (Maart en Juni 1917) van den tweeden jaargang van „*West-Indië, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao*". In het vorige jaar bespraken wij hier de afleveringen van den eersten jaargang. Wij opperden toen de vraag: „Wie moet dat tijdschrift lezen?" Onze indruk was n.l. dat er veel in voorkwam dat o.i. boven de bevatting van de kleine landbouwers ging. In het voorwoord van den tweeden jaarging vinden wij dit antwoord: „De man, die deze vraag stelde, zal Suriname ongetwijfeld kennen, maar het Suriname van een jaar of tien geleden. Wij kunnen hem verzekeren, dat het tijdschrift druk gelezen wordt en met vrucht. Als alles ons niet bedriegt zal het aantal lezers zich voortdurend uitbreiden. Onzes inziens is dit een bewijs, dat de toestanden in Suriname veranderen, sneller dan men zich dat in Holland kan voorstellen. Men voelt de behoefte aan wetenschappelijke voorlichting en dat is een verblijdend verschijnsel."

Een antwoord op onze vraag is dit wel niet, maar wij nemen met blijdschap kennis van de mededeelingen, en constateeren dat de inhoud van het tijdschrift steeds belangwekkend blijft. Op enkele artikelen komen wij bij gelegenheid terug.

* * *

Van den uitgever *J. B. Wolters* ontvingen wij een leesboek voor Surinaamsche scholen „*Uit onze Omgeving*" door H e r m. J. J a c o b s en J u l i u s W. L o b a t o, geïllustreerd door J a n S ü h l. In

ons volgend nummer komen wij op het boekje terug.*)

* * *

Aan „*De West*" van 19—29 Juni ontleenen wij de volgende berichten:

Naast de ladingpremie voor kapiteins en stuurlieden, is thans bij de Koloniale vaartuigen ingevoerd een houtpremie voor machinisten. Door het stoken van hout in plaats van kolen, is een enorme besparing verkregen. Vijf percent van die besparing zal voortaan in den vorm van premies worden uitgekeerd aan de machinisten.

* * *

De heuvel van Rorac aan de Surinamerivier is van verschillende kanten geprospecteerd. Het blijkt dat zich ter plaatse een uitgebreid massief van bauxiet bevindt, door zijn ligging aan de rivier zeer gemakkelijk te exploiteeren. Waar de delfstof hier opgehoopt is op een kleine oppervlakte, spreekt het van zelf dat van een gewone uitgifte van het terrein voor 10 cent per H.A. geen sprake kan zijn, doch zal in 't belang van de koloniale kas een andere vorm van uitgifte dienen te worden overwogen.

* * *

Den 24sten Juni zijn 600 balen rijst uit Demerary aangevoerd. Na inventarisatie is gebleken, dat in Demerary aanzienlijke hoeveelheden rijst voor uitvoer beschikbaar zijn. Ons gouvernement doet stappen om te trachten een deel daarvan te bekomen voor Suriname, doch heeft voorloopig slechts toezegging voor duizend balen.

* * *

De totale goudaanvoer bedroeg: in Mei 1917 87.269 gr.; in Mei 1916 62.879 gr.; in Mei 1915 87.315 gr.; Jan.—Mei 1917 321.664 gr.; Jan.—Mei 191 295.343 gr.; Jan.—Mei 1915 313.618 gr.

* * *

De boot ,die begin Augustus naar Holland vertrekt, is de Nickerie. Deze komt van de richting New-York, zoodat nu vaststaat, dat er geen boot voorloopig rechtstreeks van Nederland hierheen komt.

* * *

De N. R. Crt. van 6 Sept. Av.-blad B: bevat het volgende bericht:

Het ministerie voor Britsch-Indië en dat van koloniën hebben een plan ontworpen om de nederzetting van Britsch-Indiërs in Guiana, Trinidad, Jamaica en de Fiji-eilanden van staatswege te bevorderen.

Curaçao.

Uit de jongste bladen lezen wij, dat het droge Curaçao zijn ouden kwaden aard begint te verliezen en belooft natter te worden.

In Mei was het nog groen op verschillende plaatsen en einde Juni, begin Juli, zijn er weer zware regens gevallen, heesters, struiken, boomen, alles botte uit als in de jonge lente. Het malsche, teere groen verrukte overal het oog, een groen waas begon den bodem te bedekken.

Als de regen heeft aangehouden, zal men toen gauw aan het planten gegaan zijn.

* * *

Een ander heuglijk nieuws is, dat de Gouverneur bij den Kolonialen Raad een Ontwerp heeft ingediend ter algemeene verhooging van traktementen en toelagen als suppletoire begrooting voor 1918; zij zal dus ingaan 1 Januari van het volgend jaar. Een uitkomst voor menig gezin.

* * *

Een minder gunstig bericht was, dat er te Willemstad een inbrekerscomplot aan 't werk scheen. Er werd zoo veelvuldig ingebroken, dat men 's morgens als eerste nieuws informeerde: waar er nu weer ingebroken was.

Het rustige Curaçao, waar een ieder zich, bijna uitsluitend onder eigen volk, veilig voelde, heeft den goeden ouden tijd achter zich; het herbergt thans vele vreemdelingen en wordt „modern". Men mag zich tegenwoordig wel degelijk wapenen tegen dieven en inbrekers. De gemoedelijke zorgeloosheid, waarmede men vroeger zijn huis des nachts ter nauwernood sloot, heeft plaats gemaakt voor angstige bezorgdheid, of alles wel goed verzekerd is achter slot en grendel.

„Verhoogde waakzaamheid der Burgerij over eigen huis en erf mag echter wel samengaan met scherper toezicht van de politie, ook op den gang van doortrekkende vreemdelingen.

De logementen van dit soort reizigers zijn toch gemakkelijk te bewaken. Met weinig moeite kan worden onderzocht, of deze vreemde gasten ook werkelijk 's nachts in het logement vertoeven". Zoo schrijft de *Amigoe*.

* * *

Gelukkig dan ook zal weldra de hervorming van de politie haar beslag krijgen.

Er werd voorgesteld een corps met 1 commissaris, 1 inspecteur, 5 hoofdagenten, 17 agenten 1e kl. en 86 agenten 2e kl. Te zamen 110 manschappen.

Heel wat stof zal er echter worden opgejaagd, vóórdat deze reorganisatie een voldongen feit zal wezen.

De *Amigoe di Curaçao* vroeg om aanstelling van eenige maréchaussée's te paard, de *Boletin Comercial* om detectives, *La Cruz* om getrouwde lieden, die als fatsoenlijk-levend te boek staan.

Maar de goede elementen uit de militairen, die getrouwd zijn, zullen geen burgerlijk ambtenaar willen worden en bij de politie in dienst blijven, want dan gaan zij financiëel sterk achteruit. De tractementen dienen dus hooger gesteld, als men prijs stelt op het behoud der goede elementen, of de nieuwe reorganisatie toegankelijk wil maken voor nieuwe, geschoolde krachten.

* * *

De *Curaçaosche Crt.* van 13 Juli j.l. geeft een uitvoerig verslag van de plechtige opening van het sanatorium *Het Groene Kruis*, in ons vorig weekblad beschreven, welke op Zaterdagmiddag 7 Juli plaats vond.

Aanwezig waren de gouverneur der kolonie, vergezeld van ZHEG's militairen adjudant, luitenant de Vries, de meesten der oprichters en schier alle op Curaçao practiseerende geneesheeren. Ook de pers was er vertegenwoordigd.

De tegenwoordigheid van dames verhoogde de plechtigheid. De groote zaal voor vrouwelijke patiënten werd ingericht voor de opening. Het eerst nam Dr. C. A. Zeppenfeldt het woord en zeide o.m.:

HoogEdelgestrenge Heer,
Dames en Heeren,

Terwijl de hel van den oorlog met al zijne ontketende booze geesten van moord, brandstichting en verwoesting Europa teistert, zijn wij hier bij elkaar verzameld om een werk van genezing, verzachting van lijden en opbouwing in te wijden. Dáár het onbarmhartig rondwaren van dood, verwoesting en brandfakkel. Hier het in de gelegenheid stellen van een edele rij vrouwen, die met zachte en bekwame hand zullen trachten onder Gods zegen de flikkerende levensgeesten met woorden van liefde, troost en daden van kennis en wetenschap gaande te houden, gesteund door de edelste wetenschap, die der geneeskunde, beoefend door een corps geneesheeren, van wie wij overtuigd zijn dat zij niet als hoofddoel hebben het najagen van eigenbaat en rijkdommen, maar het in edelen wedstrijd behouden van menschenlevens zoo zulks mogelijk is of het verzachten van lijden waar het behouden onmogelijk blijkt.

U te verklaren hoe het altoos ons vurig wenschen en streven is geweest hier een neutraal ziekenhuis te zien verrijzen, zoude oude geschiedenis zijn. In den breede uit te weiden over het langzaam, zeer langzaam doordringen van dit denkbeeld tot de publieke opinie en de groote moeite, ondervonden om de noodige goede verplegingskrachten te krijgen; in het kort de lijdensgeschiedenis van het pas geboren sanatorium in al zijne onderdeelen te beschrijven, zou mij te ver leiden en op Uwe gevoelens te pessimistisch werken. Genoeg is het U triomphantelijk te kunnen wijzen op de prachtige resultaten van dit werken en ijveren, belichaamd in het gebouw, dat gij voor U ziet en de bekwame verpleegsters, die daarin hare diensten zullen presteeren en aan wie een speciaal woord van dank hier toe komt voor de welwillende en belanglooze hulp, verleend bij het in orde brengen van het sanatorium.

De geheele inrichting met het benoodigd armen-

*) Het ligt voor belangstellenden ter inzage op de leestafel van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag. Red. Com.

tarium en meubelen bereikt een groot bedrag, eene som, welker bijeenbrenging gij mij wel zult willen toegeven op zoo'n klein eiland als het onze en in deze oorlogstijden niet gemakkelijk te zijn geweest. Des te meer eer en hulde moeten ik en mijne mederegenten daarom brengen aan onze geachte medeburgers. Israëliet, Protestant, Katholiek en Syriër, menschen van geheel verschillend geloof en denkwijze, hebben met de meest mogelijke liefde en eendrachtelijk van hunne moeielijk verkregen gelden afgestaan, om dezen zoo lang gekoesterden wensch te realiseeren.

De moderne wetenschap heeft bewezen, dat de oorzaak van alle ziekten toe te schrijven is aan microorganisme, geholpen door onreinheid, slechte en onvoldoende voeding, gebrek aan versche lucht en voldoend licht. Deze oorzaken weg te nemen zou betrekkelijk gemakkelijk zijn, indien wij niet overal stuiten op de groote, den mensch eigene onwetendheid en ontmoedigend egoisme, dat daarmede gepaard gaat. Deze veelhoofdige monsters vereischen in vele gevallen, vooral op kleine plaatsen, een Hercules-kracht en gezondheid om ze uit te roeien. Vooral in deze eeuw van materialistisch jagen naar rijkdommen en verwaarloozing der toepassing van het Goddelijk gezegde: „Hebt Uw naaste lief als U zelve en God boven alles".

Verblijdend en opbouwend is het daarom het in praktijk brengen van dit genoemd gezegde op dit klein eiland, ons dierbaar vaderland, te kunnen constateeren.

En zeer verklaarbaar zal het thans voor U wezen, dat ik als Voorzitter van het College van Regenten van dit hospitaal, mij door een hemelsch geluk voel doordrongen, nu dat mij door den Almachtige het voorrecht is gegeven de opening van deze inrichting straks te mogen aankondigen.

Menschenliefde, wetenschap, hygiène zullen de richtsnoeren onzer daden zijn... Vrije artskeuze!... Vrije uitoefening van geloof en denkwijze is de leuze onzer vennootschap en zal onder Gods zegen, gesymboliseerd door de vlag van het Groene Kruis, die boven deze inrichting waait, altijd zoo blijven!......"

Daarna zeide de Gouverneur:

Dames en Heeren,

Ik kan U verzekeren, Doctor Zeppenfeldt, dat ik met zeer veel genoegen aan de vereerende uitnoodiging, om hier hedenmiddag het Sanatorium te komen openen, heb gevolg gegeven.

En dat wel, omdat ik meen, dat deze nieuwe inrichting in dubbel opzicht de kolonie tot voordeel kan zijn.

Primo, omdat zij ons, naast het bestaande, mooie St. Elisabeth's gasthuis, een tweede uitstekende gelegenheid zal openen, waar de bewoners van Curaçao en van de omliggende eilanden zich, bij ernstige ziektegevallen, op de best mogelijke wijze zullen laten verplegen en behandelen;

en secundo, omdat een dergelijke inrichting er veel toe zal kunnen bijdragen, om den trek van vreemdelingen naar Curaçao te bevorderen; wat uit den aard der zaak voor de welvaart der kolonie van belang zal wezen.

Dat dit groote, schoone ziekenhuis, in deze drukkende tijdsomstandigheden, ondanks alle moeilijkheden waarmee men te kampen had, toch zóó is afgebouwd en ingericht, getuigt wel voor de toewijding en de energie van de oprichters, en is een feit waarop zij met recht trotsch kunnen zijn.

Ik hoop van harte, dat het Sanatorium in alle opzichten aan het doel waarvoor het is opgericht zal beantwoorden; dat de doctoren en de verpleegsters, die er hun beste krachten aan zullen wijden, er voldoening zullen vinden bij hun arbeid; en dat de oprichters er van steeds met pleizier op hun werk kunnen terugzien.

Na het uitspreken van deze rede verklaarde de Gouverneur, op verzoek van de Regenten, het sanatorium geopend en wijdde een hoera aan het nieuwe ziekenhuis en aan zijn bestuur.

Het woord werd toen verleend aan den heer C. H. Jonckheer Wz., Secretaris van het College van Regenten, die zich in het bijzonder tot Dr. C. A. Zeppenfeldt, Voorzitter van dat College, wendde:

Door die oprichters opgedragen om aan de inrichting aan te bieden diens portret in lijst, als een aandenken aan haren hooggeachten Voorzitter.

* * *

Op 30 Juni j.l. is in het St. Elisabeths-gasthuis overleden de Weleerw. Moeder Maria Florencia, Overste van het Leprozen-gesticht.

Mejuffouw Anna Maria Strijbos werd te Stratum geboren, 5 December 1873, trad te Breda in het klooster 16 Augustus 1897, legde aldaar 19 December 1899 hare H. Geloften af en kwam 1 Juni 1901 op Curaçao.

Van de zestien jaren, welke zij op Curaçao doorbracht, heeft zij 15 jaren gewijd aan de verpleging der melaatsen, de laatste 4 jaren als Overste. In hartelijken eenvoud ging Moeder Florencia met hare zieken om, zij gevoelde het groote leed der armen en trachtte het zooveel mogelijk te verlichten en dragelijk te maken. De melaatschen verliezen in haar een zorgzame moeder, die zich geheel voor hen opofferde. Al te veel heeft zij van hare krachten gevergd en daarom is zij zoo vroeg heen gegaan.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een stem uit de Inlandsche wereld. Deze doet zich als volgt in het *Bat. Nieuwsblad* hooren. Vooraf haalt hij de volgende woorden van Prof. de Louter aan: „*Een volk, dat zijn taal verguist*, zijn godsdienst versmaadt, zijn zeden verkracht en uit bewondering of ingenomenheid met vreemde talen, godsdiensten en zeden eigen aard verloochent, beantwoordt niet aan zijn roeping, maar ondermijnt zijn eigen volksbestaan en bereidt zijnen ondergang." (De roeping der kleine staten). Uitvoerig — alzoo die stem — behandelde *Isbenel* in verschillende nummers van het *Bat. Nieuwsblad* bovengenoemd onderwerp (Hollandsch voor Inlanders). Het komt mij voor, dat men in 't algemeen over *Hollandsch voor Inlanders* sprekende, teveel over het hoofd ziet de even belangrijke kwestie, n.m. *de Inlandsche taal voor de Inlanders.* Wanneer men de Inlanders gelegenheid geeft om Nederlandsch te leeren, dan moet men n.b.m. steeds voor het oog houden, dat zij *boven alles* hun eigen moedertaal niet vergeten of verwaarloozen. De Maleische natie is nog te veel in haar kindsheid om de beteekenis van deze nationale zaak voldoende te beseffen. Doordat de Regeering weinig of geen notitie daarvan neemt, verwaarloost zij een heilige zaak van het volk, dat zich later, wanneer het ontwikkelingspeil der Inlandsche maatschappij hooger zal staan, ongetwijfeld wreken moet. De beweging in Zuid-Afrika, in Vlaanderen, in Polen en elders is een treffend voorbeeld van de belangrijkheid der taalkwestie, zooals een volk die kan opvatten. Het is teekenend, hoe ernstig de Vlamingen die zaak in het arme België *nu* nog meenen. Maar om op het artikel van *Isbenel* terug te komen, deze schreef o. a., over de Middelbare Landbouwschool sprekende: „Daar worden op breeden grondslag opgeleid de Inlandsche jongelieden, die later zullen optreden als bevoegde voorlichters van hun volk. De daarvoor noodige kennis wordt hun onderwezen door wetenschappelijke mannen, en wanneer zij de school hebben afgeloopen, zullen zij op hunne wijze, *dat is op Javaansche wijze, de verkregen kennis dienstbaar maken aan de belangen van hun volk.* De cursiveering is van mij (den schrijver). Nu moet *Isbenel* weten, dat leerlingen, die deze school bezoeken, afkomstig zijn, althans voor een zeer groot deel, van de lagere school, de 3-jarige H.B.S. of Muloschool. Noch op deze scholen, noch op de Landbouwschool wordt den Inlandschen leerlingen Maleisch of Javaansch geleerd. Waar ze nu van klein af niets van hun eigen taal hebben geleerd, daar rijst bij ons de vraag: of het voor hen niet zéér moeilijk valt de in een vreemde taal verkregen kennis op Javaansche (Inlandsche) wijze dienstbaar te maken aan de belangen van hun volk. Immers om goed met een volk te kunnen omgaan, moet men, behalve zijn zeden en gewoonten, ook zijn taal *grondig* kennen. Het is niet voldoende Maleier te zijn, om goed Maleisch te kennen, evenmin Hollander om behoorlijk Hollandsch te kennen. Dat op de lagere scholen, H.B.S. en Muloscholen geen Maleisch wordt geleerd, zal niemand de Regeering kwalijk nemen, maar op een vakschool als de Landbouwschool mag het zeker niet vergeten worden. De meeste leerlingen van genoemde Landbouwschool komen later aan het hoofd van lagere landbouwschooltjes. Menig Inlandsch landbouwleeraar, dien ik (de schrijver) gesproken heb, klaagt over zijn gebrekkige kennis van de eigen taal, waardoor het onderwijzen van het nieuwe vak hem zéér moeilijk valt. Hoe kan het anders? En zal zulk gebrekkig onderwijs nog eenig nut afwerpen? Naar ik vernomen heb, staat de Maleische taal ook niet op het program van de Rechtsschool voor In-

landers te Batavia! En toch zullen de Inlandsche rechters straks meer te doen hebben met de taal van hun eigen volk, dan met het Nederlandsch. Een jurist moet doorkneed zijn in de taal, waarin hij een zaak bepleit, om de rechtbank en het publiek te kunnen overtuigen. De Maleische taal is inderdaad arm aan technische woorden. Maar even als 't met een volk gaat, ook de armste taal kan leven, en heeft dus ook recht op ontwikkeling.

N.V. Uitgevers Mij. Evolutie. Te Batavia is deze opgericht, welke zich ten doel stelt boeken, dagbladen en tijdschriften in de Nederlandsche en Inlandsche talen uit te geven. Overtuigd, dat de ontwikkeling der Inlandsche maatschappij, wel is waar geleidelijk en op vreedzame wijze, maar toch liefst zoo snel mogelijk moet plaats hebben, wil de vennootschap deze gewenschte evolutie door middel van brochure, courant en tijdschrift zooveel mogelijk bevorderen en leiden. Als eerste stap in deze richting zal zij in den loop van Juni een dagblad in de Maleische taal uitgeven, dat den naam zal dragen van *Naratja* (d.i. weegschaal). In dit woord vindt men tevens het streven van de redactie uitgedrukt. Als op een zuivere weegschaal zal zij de toestanden, de gebeurtenissen en de daden zoo van de Regeering als van de bevolking wegen. Onpartijdig zal zij haar oordeel uitspreken en niet schromen, waar noodig, scherpe critiek uit te oefenen, zonder echter in grofheden, onwaardige polemiek en persoonlijkheden te vervallen. De redactie zal bestaan uit de heeren: Hadji A. Salim, Raden Djojosoediro en A. M. Soetan Djenawi. Als verantwoordelijk hoofdredacteur zal een Inlandsch journalist uitgenoodigd worden, die volkomen voor zijn taak berekend is. Groot is reeds het aantal der dagbladen, die in de Maleische taal verschijnen, maar niettemin durven wij hopen — alzoo de *Kaoem Moeda* — dat onze *Naratja*, zich door haar richting en haar toon een groot lezerspubliek zal winnen onder degenen, wien inderdaad het heil en de ontwikkeling van Indië en zijn ingezetenen in de eerste plaats ter harte gaan. Het is ons bekend, zegt de redactie, dat zich onder het Europeesch publiek velen bevinden, die den Inlander welgezind zijn en met belangstelling het ontwaken der Inlandsche samenleving volgen, doch die tot nog toe daarover niet van Inlandsche zijde kunnen worden ingelicht. Hen in de gelegenheid te stellen de evolutie der Inlandsche maatschappij geregeld te volgen, ligt tevens in de bedoeling. Daarom is de vennootschap voornemens om, zoodra mogelijk, over te gaan tot de uitgifte van een Hollandsch tijdschrift: *Inlandsche Stemmen*, waarvan de leiding eveneens in alleszins bevoegde handen zal worden gegeven. De direktie spreekt de hoop uit, dat dit eerlijk streven van Inlandsche zijde, om onpartijdig de bewegingen onder de bevolking te bezien en de ontwikkeling van de Inlandsche samenleving langs lijnen van geleidelijkheid zoo snel mogelijk in de gewenschte banen te voeren, alom op steun of althans op welwillende belangstelling zal mogen rekenen.

Een wijziging. Het eerste lid van art. 12 van het benoemings-reglement voor den Inlandschen bestuursdienst is in dien zin gewijzigd, dat de gediplomeerde Inlandsche jongelieden, die jaarlijks worden aangewezen om praktisch te worden voorbereid voor de vervulling der hoogere betrekkingen bij den Inlandschen bestuursdienst in de Gouvernementslanden op Java en Madoera, daartoe zullen worden toegevoegd aan een controleur bij het Binnenlandsch Bestuur, aan een *patih* of aan een *wedana* (*Sinar Djawa*).

Ten bate der Van Deventer-School. De vereeniging „*Langen Wardojo*" gaf groote wajang voorstellingen in den Soloschen Schouwburg ten bate van de op te richten Van Deventer-School. Opgevoerd werden de geschiedenissen van „*Moertjolono*" en „*Madoekoesoemo*" (*Sinar Djawa*).

WAT DE CHINEES VERTELT.

Inl. Zieken-verpleging. De *Perniagan* haalt 't volgende aan uit het derde jaarverslag van de vereeniging tot bevordering der Inlandsche Zieken-verpleging over het jaar 1916. De winst- en verliesrekening sloot met *f* 9527; de balans met *f* 177,32 aan kapitaal. Het winstsaldo bedroeg *f* 3615. Op het in September 1915 verzonden request om het aantal leerlingen, dat op Java van regeeringswege in opleiding mag worden genomen, te willen uitbreiden in het belang der Inl. Ziekenverpleging, werd een gunstig antwoord ontvangen. Het aantal leerlingen, dat tegelijkertijd op Java van regeeringswege in opleiding mag zijn, werd daardoor van 100 op 200 gebracht, zoodat te Semarang dadelijk werd overgegaan tot uitbreiding van het aantal leerlingen. De Semarangsche vereeniging, die tot dien tijd een *14* meisjes en *13* jongens in opleiding had op hare kosten, werd daardoor van die financieele zorg voor een groot deel ontlast; door de uitbreiding van het aantal gouvernementsleerlingen werden aan het einde van het jaar nog slechts *6* meisjes en *3* jongens geheel onderhouden en gesalarieerd door de vereeniging, terwijl van regeeringswege *31* meisjes en *28* jongens in opleiding werden genomen. Dat het zeer noodig was wat meer geld te besteden aan het Tehuis der jongens, werd de Regeering verzocht om voor de jongens dezelfde subsidie toe te kennen, als voor de meisjes wordt ontvangen, d.i. *f*3.—, *f* 5.— per gouvernementsleerling; gelukkig werd ook op dit verzoek goedgunstig beschikt, zoodat thans wat meer zorg aan de huisvesting der mannelijke leerlingen kan worden besteed. Het aantal meisjes werd in dat jaar tot *37* opgevoerd, tegen *25 in* 1915. Het plan was om het aantal in dit jaar op 40 te brengen, wat ook gebeurd zou zijn, indien men niet genoodzaakt was geweest een paar meisjes wegens ongeschiktheid na een proeftijd van een paar maanden te ontslaan. Ook moesten verscheidene candidaten afgewezen worden, omdat zij niet aan de gestelde eischen van school-ontwikkeling, leeftijd, enz. voldeden. Dit jaar boden zich *36* candidaten aan. Nu zich zooveel meisjes blijven aanmelden, valt het steeds gemakkelijker selectie toe te passen. Men tracht zooveel mogelijk een „keurkorps" te vormen. De opleiding tot mantri verpleegster en vroedvrouw wordt in overleg met Dr. Lim geheel naar de wenschen van het bestuur verlengd tot 5 jaren, d. w. z. het examen van vroedvrouw zullen de meisjes moeten doen 2 jaren in plaats van 1 jaar, nadat zij voor mantri-verpleegster geslaagd zijn. Het is n.m. te veel gebleken voor de meisjes om gedurende de 3 jaren harer verpleegster opleiding tevens veel tijd en aandacht aan theoretisch verloskundig werk te moeten schenken. Dat eene jaar extra komt de geheele opleiding ten goede; hoe langer de meisjes onder controle zijn, hoe meer zij gewend blijven aan goed routine werk en hoe meer hoop gekoesterd mag worden, dat het geleerde een blijvend bezit zal zijn.

Chineesche Kweekschool. Naar aanleiding van al het geschrijf (zie o.a. het vorige weekoverzicht) hierover vond de *Bintang Soerabaja* 't aangenaam te kunnen mededeelen, dat het Departement van Onderwijs de volgende circulaire gericht heeft tot de Europeesche school-commissie in N.-I.: „Ruim 2½ jaar geleden werd door den toenmaligen chef van dit departement een onderzoek ingesteld naar het aantal geschikte candidaat-leerlingen voor een eventueel te openen kweekschool voor Chineesche onderwijzers ten behoeve van de openbare Hollandsch-Chineesche scholen. Ofschoon niet geheel onbevredigend, waren de uitkomsten van de gehouden enquete toch ook niet van dien aard, dat daarin aanleiding kon worden gevonden tot het doen van verdere stappen ter verwezenlijking van het kweekschoolplan. Onverklaarbaar was het betrekkelijk geringe resultaat der enquete geenszins: het aantal volgroeide H. Ch. scholen — de aangewezen inrichtingen voor de levering van leerlingen aan de kweekschool — was destijds nog gering, terwijl die scholen in de hoogste (7e) klasse bovendien nog zeer dun bevolkt waren. Thans, nu de omstandigheden in dit opzicht zooveel gunstiger zijn geworden, is het denkbeeld om een kweekschool als hierbedoeld op te richten opnieuw aan de orde gekomen en is door de Regeering besloten zulk een opleidings-instituut in de maand Juli a.s. te openen, mits zich een voldoend aantal geschikte candidaat-leerlingen aanmeldt. Voor toelating kunnen in aanmerking komen Chineesche jongens en meisjes, die de 7e klasse eener openbare of bijzondere H.-Ch. of Europeesch lagere school hebben doorloopen en door hun (haar) schoolhoofd voor de kweekschool-opleiding geschikt worden geacht. Ook Chineesche leerlingen van openbare of bijzondere Muloscholen, middelbare en technische scholen, kunnen bij gebleken geschiktheid tot de kweekschool worden toegelaten, terwijl Chineesche jongens en meisjes, die op het oogenblik geen schoolonderwijs meer ontvangen, eveneens voor een plaat-

sing op de kweekschool in aanmerking kunnen komen, indien hun leeftijd daartegen geen bezwaar oplevert en zij bij een opzettelijk in te stellen onderzoek naar hun kennis en aanleg ook overigens geschikt blijken voor de kweekschoolstudie. De opleiding aan de kweekschool zal ongeveer 5 jaren duren. Het onderwijs, uitsluitend in het Hollandsch gegeven, zal geheel kosteloos zijn, terwijl alle leermiddelen gratis zullen worden verstrekt. Aan de school wordt een internaat verbonden. Voor inwoning wordt geen vergoeding betaald. Voor het levensonderhoud der leerlingen wordt een maandelijksche toelage van *f* 20 per hoofd uitgekeerd. Intusschen zal aan leerlingen, wier ouders of verzorgers dit wenschen, kunnen worden vergund buiten het internaat te wonen. Daarvoor wordt echter geen vergoeding van landswege toegekend. De inwonende vrouwelijke leerlingen zullen in een geheel afzonderlijk internaat worden ondergebracht, waar voor vrouwelijk toezicht zal worden gezorgd. — De kweekschool zal in West-Java worden gevestigd, hoogstwaarschijnlijk te Batavia of Meester-Cornelis (althans voorloopig). De abituriënten zullen een salaris ontvangen van *f* 100 's maands met zes driejaarlijksche verhoogingen, opklimmende tot *f* 250 's maands.

Verder schrijft het blad hieromtrent, dat de Inspekteur van het Lager Onderwijs Groenema reeds een opdracht gekregen heeft om naar een geschikt huis (te Batavia) om te zien. De Regeering denkt voorloopig een huis te huren voor twee jaren. Beantwoorden de resultaten daarna aan de verwachtingen, dan zal een monumentaal gebouw voor die school worden opgericht. Een bedrag van *f* 250.000 zal daarvoor beschikbaar worden gesteld.

Wat de oorlog leert. De *Warna Warta* heeft 't over de moeilijkheden, waarin Nederland tengevolge van den grooten oorlog verkeert, vooral ten opzichte van het behoud van Indië en zegt dan, dat de Regeering hiervan zelf de schuld draagt. In de eerste plaats had zij deze moeilijkheid zelf kunnen en moeten voorzien, want de *anak Hindia*, die nog steeds voor onrijp en onmondig wordt aangezien, heeft reeds jaren geleden op de toestanden in Europa gewezen en speciaal er de aandacht op gevestigd, wat er dan met Nederland gebeuren kon. In den 1en en 2en jaargang van de *Djawa Tengah*, dus nu 6 à 7 jaren geleden, heeft iemand, zich noemende „Queen Mary" en onder het opschrift „*Tenoeng Professor*" reeds alles voorspeld, wat zich nu heeft afgespeeld. Ook is 't een fout van de Indische Regeering, dat zij de voormalige Indische Partij den kop heeft ingedrukt. Zij was toen zeker van het bezit van Indië en overwoog niet, dat het beter ware Indië aan de „Anak Hindia" terug te geven, dan het door een andere mogendheid te doen opslokken. De Inlanders hebben reeds geruimen tijd voor Nederlands welvaart gewerkt. Zij zijn nu niet in het bezit van hoorns om in het belang van Indië werkzaam en gewapend te zijn. Zij moeten thans wel voor eigen veiligheid zorgen, maar hopen, dat indien het tegenwoordige gevaar geweken is, de Regeering bedenken moge, dat er nog andere gevaren zijn. Zij verandere intijds hare politiek ten aanzien van Indië, opdat er tevredenheid, welvaart enz. heerschen moge.

Van Vreemde Koloniën.

Mooie principes.

De „Journal Official" van Fransch West Afrika bevatte een zeer lange circulaire van den onlangs opgetreden gouverneur-generaal (onze landgenoot) van Vollenhoven, waarin hij de bestuursbeginselen aangeeft, die de verhouding moeten beheerschen van 't centraal gezag met de locale bestuurders. Zij vormt ten volle een programma waarnaar de ambtenaren van elken rang hun gedrag hebben te regelen, de geest welke zij ademt spreekt voldoende uit hetgeen wij hier aan 't slot ervan ontleenen.

Ik wil dat van mijn medewerkers een krachtige persoonlijkheid uitgaat. Ik wil niet slechts hun kennis en hun ondervinding leeren waardeeren, maar evenzeer hun karakter. Daarom wil ik hun een groote mate van initiatief laten. Van dit initiatief moeten zij gebruik maken om mij, zonder terughoudendheid, tot op den bodem van hun gedachte te laten zien, wanneer ik hen raadpleeg; om de juiste beslissingen te nemen wanneer zij binnen de grens hunner bevoegdheid handelen moeten. Lang heeft men gedacht dat de ware administratie die was, welke de chef zoowel als de ondergeschikten ontzag, en die, bij alle zaken, de middenweg koos om iedereen te kunnen voldoen, en, in elk geval, niemand te ontstemmen.

Dit is een groote dwaling. De hoogste bekwaamheid is de oprechtheid. Wanneer ik wensch dat gij in vertrouwen met mij omgaat, dan beteekent dit dat ik wil dat gij altijd oprecht ten opzichte van mij zult zijn, zooals ik 't altijd ten opzichte van u zijn zal. Gij zult mij uw gevoelen zeggen, ik zal u 't mijne zeggen. Komt de beslissing u toe, dan zult gij vrij kiezen; komt ze mij toe, dan zult gij haar gehoorzaam uitvoeren. In 't eene, zoowel als in 't andere geval zult gij handelen als een man, die zich zijn rechten en plichten bewust is, en die vooral zijn waardigheid indachtig blijft.

Er is geen ander middel om 't gevoel van verantwoordelijkheid op te wekken. Men heeft er dikwijls over geklaagd dat die verantwoordelijkheid niet in de voorschriften is uitgedrukt; dit zou niet kunnen. Men kan in een reglement een goedkeuring of een straf opnemen, maar straffen is niet vervolledigen. Ik wil dat gij verantwoordelijk zijt tegenover u zelf, alvorens 't tegenover mij te zijn, dat 't aanspraak maken op verantwoordelijkheid voor u geen onaangename last, maar een oprechte fierheid zij. Indien gij een dwaling zult hebben begaan, zult ge deze eerlijk erkennen en gij zult niet rusten zoolang gij deze niet hebt hersteld. Weest sterk!

't Door u te geven voorbeeld zal weldra navolging vinden. De ondergeschikten zijn waard, wat de chefs waard zijn. Wij, Franschen, vormen een volk van goed geloof en gezond verstand. Wij hebben behoefte om te begrijpen, zooals wij behoefte hebben om ons te geven. Wij zijn tot 't ongelooflijke in staat als wij goed aangevoerd worden. Zij, die de onvergetelijke eer hebben gehad aan 't gevechtsfront te mogen aanvoeren, zij 't een escouade, zij 't een sectie maar, zij weten dit. Hebt vertrouwen in u zelf! Hebt vertrouwen in uw welslagen! Hebt vertrouwen in hen die u bevelen, zoowel als in hen die u gehoorzamen! Niets groots wordt volbracht, als 't niet door 't hart geschiedt!

Fransch West Afrika doorloopt een kritiek tijdperk. Frankrijk heeft veel gevraagd; 't zal nog meer vragen. Dat is een groote eer. De kolonie zal grooter uit de beproeving komen en er door verheven worden. Van de hoogste tot de laagste sport der bestuursladder, moet ieder zich met lust aan zijn taak geven. De inspanning moet gedecentraliseerd worden, om de opoffering te decentraliseeren. In tucht geleid kan onze kracht wonderen doen! Zij zal deze doen!

Aldus 't slot der van geestdrift en zelfvertrouwen tintelende woorden door den hoogen chef tot allen gericht, die een plaats hebben in 't ambtenaarskader. 't Zal interessant zijn deze circulaire te onthouden, om, bij 't heengaan van den heer van Vollenhoven na een hopelijk lang verblijf aan 't hoofd der kolonie, te vernemen in hoever de uitkomst beantwoord heeft aan de verwachting. Zij 't al in minder welsprekende woorden, wij hebben meermalen pogingen in de hier aangegeven strekking zien doen. Maar vooral in een kolonie, waar de ondergeschikten zoo vaak, ja soms doorloopend en uitsluitend in gedachtenomgang zijn met hun onmiddellijken chef vergt 't een zoo bijzondere mate van karaktersterkte om inderdaad zich zelf te kunnen blijven en te durven zijn, dat alleen zeer krachtige persoonlijkheden dit vermogen. En waar deze in hun zich-zelf-zijn in botsing komen met de heerschende begrippen of met de inzichten van hun naaste chefs op de hiërarchische ladder, daar wordt 't voor den hooger staanden chef, juist weer in de koloniale samenleving uiterst moeilijk de verhoudingen goed te regelen. Immers wanneer er twee partijen zijn, kunnen beiden evenzeer 't volle geloof in goed recht hebben, en veelal is niet uit te maken wie 't aan 't rechte eind heeft. De gouverneur-generaal zal dan kiezen en beslissen, het oogenblik van gehoorzamen is dan aangebroken, maar zijn daarmede 't goede geloof en 't gezond verstand bevredigd?

In elk geval zijn de uitgesproken beginselen in beginsel mooi en verheven, moge de praktijk aangeven dat zij hier den toets doorstaan van 't „wat de chef waard is, zijn de ondergeschikten waard".

De Franschen ontdekken hun koloniën.

Eindelijk ontdekken wij onze koloniën, roept Jean Weber uit in „Le Journal". De oorlog met zijn wreede lessen is noodig geweest —, wat meer is, zijn lange verlenging, de bittere verarming van Frankrijk is noodig geweest met de bedreiging van hongersnood, niet alleen zelfs van dit land, maar van geheel de wereld om de Franschen te dwingen den blik te richten naar den bronnenschat, die aan gene zijde van de zee verwaarloosd is gebleven. En, tegelijkertijd dat wij de grootte en de schoonheid inzien van 't werk dat zich aan onzen ondernemingsgeest aanbiedt, stellen wij de treurige verwaarloozing vast waarin 't gebrek aan vooruitzienden geest en 't nietsdoen dat uitgestrekte domein, rijk aan zoovele toekomst mogelijkheden hebben laten vegeteeren.

Na eenige cijfers genoemd te hebben, ter bevestiging van de nalatigheid van Frankrijk, en het geheele volk daaraan schuldig verklaard te hebben, komt hij tot de volgende beschouwingen.

Indien de koloniën thans niet al de mais bezorgen die Fr. noodig heeft, dan is dit doordien de voortbrengers in 't moederland, zich bezorgd makend voor hun persoonlijk belang, beschermende rechten geëischt en verkregen hebben, die de opkomst dier cultuur beletten. De zijdeteelt in Indochina heeft de fabrikanten in Fr. evenzoo ongerust gemaakt. Welke aanmoediging hebben de koffie en de cacao gevonden bij de Fr. groothandelaars? Geene! Voor den oorlog gingen de olieproducten en 't hout uit Afrika naar Hamburg ter markt. Heden vindt de rubber der Fr. koloniën met moeite zijn weg naar Fr., waar de Engelsche en Nederlandsche planters de markten ruim voorzien.

Wat zal men wel zeggen van de h a u t e f i n a n c e, die voor den oorlog stelselmatig vijandig stond tegenover elke Fr. koloniale onderneming, terwijl ze methodisch 't bespaarde Fr. geld naar vreemde landen leidde?

Weber roept de Franschen op tot 't erkennen van die fouten zonder ijdele verontschuldiging, maar met 't vaste voornemen om een terugkeer tot dien toestand te vermijden. Zij, die 't grofste in dwaling verkeerd hebben, moeten zich 't krachtigst beijveren om hun misslag goed te maken! De algemeene meening moet hen hiertoe hulp verleenen; de koloniale inspanning moet morgen de groote nationale taak worden, alleen tegen dien prijs zal Fr., na zich overwinnaar gemaakt te hebben, ook van zijn overwinning voordeel weten te trekken.

De Centralen naar Bagdad?

In dezen oorlog wordt bijna elk succes na eenigen tijd door een contrabeweging geneutraliseerd. De tactiek spreekt van „golven", maar ook de groote strategie zou 't onverpoosde komen en komen, zonder dat schijnbaar veel in den toestand verandert, wel met 't spelen van de golven op 't strand kunnen vergelijken. Een van de deelen, waar de overwinning zoo beslist leek, dat aan een hernemen van 't verlorene echter wel niet gedacht kon worden, was de verovering van 't Turksche gebied, waarvan Bagdad als 't domineerende punt te beschouwen is; te meer daar de overwinnning zich tot ver voorbij deze stad heeft uitgestrekt. Door de uitputting der Turksche strijdkrachten, die overigens nog in Palestina en door de gebeurtenissen in Griekenland gebonden zijn, was de gedachte aan een terugvloeien van den stroom, zoodat Bagdad weer Turksch kon worden, bij niemand opgekomen. Volgens een verklaring van in Nederland aangekomen deserteurs, zouden de Duitschers nu toch met 75.000 man op weg naar Bagdad zijn; voor 't transport zouden in hoofdzaak motorwagens worden gebruik. Heel waarschijnlijk klinkt 't verhaal niet.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

In de Sept.-aflevering komt de hoofdredacteur E. A. A. van Heekeren nog eens terug op zijn artikel in de Aug.-aflevering, over de benoeming van Generaal Van Rietschoten als regeerings-commissaris voor de hervorming van het Nederl.-Indisch leger.

De heer A. D. van der Gon Netscher vervolgt zijn breede beschouwingen over de organisatie der Indische officieële handels-statistiek.

Mavors artikelt over bevordering enz. van officieren-magazijnmeesters. Volgens zijn voorstelling wordt daarmede zonderling en onbillijk gehandeld; ook komt het voor dat het inkomen van de onder-luitenants-magazijnmeesters dikwijls dat van de luitenants verre overtreft.

Dr. A. H. Berkhout schrijft een opstel over de bosschen in de Fransche bezitting Gabon (gelegen dicht bij den evenaar op de westkust van Afrika).

Overigens de gewone rubrieken Varia. — Maandelijksche revue van brochures enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De kokospalm, door L. Th. Mayer.

In bovengenoemd Nr. van de Ind. Gids lezen we dat bij G. Kolff en Co. te Batavia is verschenen: De kokospalm of klapper-boom, door L. T. Maijer. — E. v. H. bespreekt dit werk als volgt: „Deze proeve eener monographie van den Cocos nucifera L." was bestemd als antwoord op de voor 1907 door de Commissie van het Koloniaal Museum uitgeschreven prijsvraag. Het manuscript werd echter te laat ontvangen om nog tot mededinging te kunnen worden toegelaten. Een weinig omgewerkt heeft Maijer het nu publiek gemaakt.

Deze in populair wetenschappelijken trant geschreven monographie betreffende den nuttigen klapperboom, schijnt ons een welgeslaagde arbeid die de kennisneming ten volle waard is. De illustraties hebben bij het overdrukken wel wat geleden."

Tot zoover E. v. H. Het is merkwaardig dat in deze aankondiging gezegd wordt dat de heer Mayer zijn geschrift n u publiek heeft gemaakt, daar zulks onmogelijk is; de oud-assistent-resident Leendert Theodorus Mayer is n.l. reeds den 6en November 1914 te Bandoeng overleden. Vermoedelijk heeft dus de firma Kolff te Batavia het nagelaten hs. in handen gekregen, en eerst nu door den druk openbaar gemaakt.

Merkwaardig is het ook dat geen enkele Indische courant en geen enkel periodiek een woord gewijd heeft aan de nagedachtenis van den overledene, die als uitnemend kenner van den Javaan, onder meer andere publicaties, een standaardwerk heeft geschreven „Blikken in het Javaansche volksleven." (Leiden, 1897, 2 dln.)

De ethnographische verzameling te Leeuwarden.

In 1906 stichtte de heer A. Tj. van der Meulen, toenmaals Indisch onderwijzer met verlof, in zijn geboorteplaats Bergum (in Friesland) de zgn. „Indische verzameling", bestaande uit eene collectie voorwerpen van Indische Kunst, door hem op zijn verschillende standplaatsen bijeengebracht. Wie over het ontstaan dier collectie meer wil weten leze den gids, dien Van der Meulen in 1906 daarover heeft samengesteld.

Sedert is de verzameling belangrijk aangegroeid o.a. met een aantal Hindoe-Javaansche beelden, en in 1916 in eigendom overgegaan aan de gemeente Leeuwarden. Van een en ander is thans een geïll. gids verschenen, samengesteld door verschillende deskundigen, waardoor de groote beteekenis dezer Leeuwarder ethnographische verzameling duidelijk aan het licht treedt.

De titel luidt: Gids voor de verzameling van Indonesische en Chineesche kunst te Leeuwarden (Princessehoff). De inleiding is geschreven door den heer H. F. E. Visser. — De heer G. P. Rouffaer doet mededeelingen over Chineesche invloeden op Javaansche kunst; Dr. N. J. Krom beschrijft de Hindoe-oudheden; Mr. J. G. Huyser het Indische koperwerk; de heer N. Ottema het Chineesch porcelein.

West-Indië. Landbouwkundig Tijdschrift.

No. 2 van den 2en jaarg. (Juni 1917), bevat verschillende, meest korte opstellen, als: De motorploeg, door J. J. Leys. — Een belangrijke agrarische kwestie, door D S. Huizinga. — Wenken voor de kleinlandbouwers, door J. A. Liems. — Rijst als voedsel voor den mensch, door J. J. Leys. — Iets over palmstroo (Raphia, Mauritia, Carludovica), door Dr. G. Stahel. — Onze tentoonstellingen, door J. J. Leys.

Prof. Dr. F. A. F. C. Went wijdt eene zeer waardeerende bespreking aan dit jonge tijdschrift in de Ind. Mercuur van 7 dezer.

Radio-telegrafie in de tropen.

Bij N. Veenstra te 's-Gravenhage verscheen een nieuwe uitgave van het acad. proefschr. van Dr. Ir. C. J de Groot, ingenieur bij den gouv. post-, telegraaf- en telefoondienst in N. I., getiteld: Radio-telegrafie in de tropen. Deze herdruk onderscheidt zich in zooverre van den oorspronkelijken (welke van vele zijden buitengewoon gunstig werd beoordeeld), dat slechts enkele onduidelijkheden en onjuistheden zijn hersteld.

Nederl.-Indië in woord en beeld.

Onder dezen titel heeft de firma L. J. C. Boucher te 's-Gravenhage een fraaie wandkalender voor het jaar 1918 het licht doen zien. Ieder blad (in 't geheel zijn er 53), bevat de reproductie eener foto (naar een procédé zooals voor het weekblad „Panorama" wordt toegepast), waarbij een toepasselijk, door bevoegde hand geschreven, onderschrift.

De Economist.

In het Aug.-Sept. Nr. eene critische beschouwing van den heer H. S. M. van Wickevoort Crommelin „Japan voorbeeld voor Nederlandsch-Indië", naar aanleiding van het bekende en veel besproken rapport van den heer Van Kol over de ontwikkeling der groot-industrie in Japan.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 36: Het één- of meerkaarten-stelsel voor onze Oost- en West-Indische cultuur-ondernemingen door J. Sibinga Mulder — Zoetwatervischteelt op Java, door L. E. Dom van Rombeek. — West-Indië, Landbouwkundig tijdschrift voor Suriname en Curaçao, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Resultaten verkregen met de bestrijding der Krullotenziekte. — De controle op het suikerverbruik in Groot-Brittannië. De petroleum-industrie in 1916, door A. D. — De Panoembangan theewan. — Invoer op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Zendeling A. A. van de Loosdrecht. †

In het Zendingstijdschrift „De Macedoniër" (Sept.-Nr.) geeft Ds. H. Dijkstra eenige bijzonderheden uit het jongste jaarverslag van den zendeling A. A. van de Loosdrecht (den 26sten Juli j.l. vermoord), waaruit blijkt dat reeds lang iets in de Toradjalanden broeide. Zendeling v. d. L. was gehuwd en den 21en Maart 1885 te Veenendaal geboren.

Vragen van den Dag.

In het Sept. Nr. schrijft de heer J. Habbema een kort artikel „Onderwijs en volkstaal in Indië", waarin de schr. betoogt dat aan den inlander in de eerste plaats de volkstaal (dus zijn eigen taal) dient te worden onderwezen en eerst daarna een vreemde, want, zegt hij o.m. „zoolang de overgroote meerderheid der leerlingen van inlandsche, Hollandsch-Indische, Kartini- en vakscholen, welke dan ook, in Indië zullen blijven en daar hunne carrière maken (ook die van vrouw des huizes), terwijl slechts bij hooge uitzondering inlanders zich voor goed in Nederland vestigen en niet naar Indië terugkeeren, moet aan allen eerst hun eigen taal worden onderwezen.

De Ingenieur.

Het Nr. van 8 Sept. bevat het antwoord van het bestuur der Vereeniging van Waterstaats-ingenieurs in Ned.-Indië op de opmerkingen van Ir. C. L. M. Lambrechtsen van Ritthem (Ingenieur 1916, No. 51), over het prae-advies van dat bestuur over de nandelingen der tweede Indische Havencommissie.

In- en Uitvoer.

Een medewerker van dit weekblad geeft aan de hand van officieële gegevens, uit Weltevreden een overzicht van de buitenlandsche handelsbeweging van Java in 1916.

Resumeerende noemt hij den algemeenen economischen toestand op Java op het eind van 1916 b u i t e n g e w o o n g u n s t i g.

Indië, geïllustreerd weekblad.

No. 23 bevat o.a. de volgende bijdragen: Bali. Een vierdaagsche tocht over dit eiland, door C. E. Croiset van Uchelen. — Het „Koninklijk Koloniaal militair invalidenhuis" op het landgoed „Bronbeek", door A. de Braconier. — Een en ander over „Slametan's" en enkele hieraan verbonden gebruiken, door C. F. M. Dumont. — Het leven en werken van een bouwkundige in Indië, in het bijzonder in de Buitenbezittingen, door G. D. Langereis.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke **dagelijks**, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *„Indië"*, Geïllustreerd Weekblad voor Nederland en Koloniën.
2. *„West-Indië"*, Landbouwkundig tijdschrift voor Suriname en Curaçao, 2e Jaargang, Nos. 1 en 2.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Ned.-Indië van eenige boekhouders ter benoeming tot adjunct-gouvernements-accountant.

In aanmerking komen zij die den leeftijd van 23 jaar nog niet hebben overschreden, in het bezit zijn van een diploma hoogere burgerschool vijfjarigen cursus en van een diploma boekhouden en tevens practische ervaring in het boekhouden hebben opgedaan.

De bezoldiging bedraagt ƒ 250 's maands met één tweejaarlijksche verhooging van ƒ 50 en twee driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100, alzoo een maximum van ƒ 500 's maands.

Zij, die voor deze betrekking in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, onder opgave van vroegeren en tegenwoordigen werkkring en van hun geboortedatum, schriftelijk te wenden tot het Departement van Koloniën (9de afdeeling), onder overlegging van afschriften van diploma's en bewijzen van practische ervaring; tevens moet worden medegedeeld of zij gehuwd zijn, c.q. het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De aandacht wordt er op gevestigd, dat de overgelegde stukken niet spoedig kunnen worden teruggezonden, aangezien zij ter beoordeeling aan de Indische regeering overgelegd moeten worden.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ad ƒ 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin, dan wel in de 1ste klasse indien de te benoemen persoon in het bezit is van een diploma middelbaar onderwijs;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden ambtenaar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de uit te zenden personen gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten van de maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van 16 Aug. 191, no. 191).

Uitzending voor den Ned.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 'slands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.

Een leeraar in de Staatswetenschappen.

Leeraar in de anatomie aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst);

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst;

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië;

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding;

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Technisch bacterioloog voor de laboratoria ten behoeve van het materiaal onderzoek.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Adjunct-gouvernements-accountant.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur;

Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur);

Opzichter;

Tijdelijk bouwkundig opzichter;

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Ingenieur;

Opziener;

Bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Civiel-ingenieur;

Werktuigkundig-ingenieur;

Ingenieur voor het signaalwezen;

Bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspirant-ingenieur;

Commies;

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Derde stuurman;

Leerling-machinist;

Bij de Gouvernements-marine.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Onderopziener over den zadelmakerswinkel bij den artillerie-constructiewinkel te Soerabaja.

Adspirant-verificateur bij de in- en uitvoerrechten en accijnzen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 29 Augustus 1917, no. 202).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.